

Gönderim Tarihi: 02.12.2024

Kabul Tarihi: 14.04.2025

BAVYERA DEVLET KÜTÜPHANESİ'NDE BULUNAN AL-QUR'ÂN- BSB COD.ARAB.1 ENVANTER NUMARALI MUSHAF-I ŞERİF'İN TEZHİP ÖZELLİKLERİ

Illumination Features of Mushaf-i Sharif with Inventory Number al-Qur'ân-
Bsb Cod.Arab.1 in the Bavarian State Library

Burcu ER

Dr. Öğr. Üyesi, Kafkas Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi,
Geleneksel Türk Sanatları Bölümü
er84burcu@gmail.com

ORCID ID: 0000-0002-2847-0245

Pınar TOKTAŞ

Doç. Dr. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Sanat ve Tasarım Fakültesi
pinar.toktas@hbv.edu.tr

ORCID ID: 0000-0003-1546-6578

Serpil MÜFTÜOĞLU

Yüksek Lisans; Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
serpilseker19ss@gmail.com

ORCID ID: 0009-0001-2094-0062

Çalışmanın Türü: Araştırma

Öz

Tarihi Orta Asya'ya dayanan İslâm sanatlarının önemli bir kolu ve hat sanatının bütünleyicisi olan tezhip sanatı, altın ve çeşitli renklerdeki boyalar kullanılarak, stilize yahut yarı stilize motiflerle elyazması kitaplara, fermanlara, hüsn-i hat levhalara vd. yapılan bezemelere denilmektedir. Yazma eserlerin içerisinde, en yoğun ve en ince müzehhepli sayfalar ise Mushaf-ı Şerif'lerde görülmektedir. Mushaf-ı Şerif'lerin zahriye, serlevha, sûrebaşları, hatime sayfası, gülleri ve durakları dönem bezeme üslûbu doğrultusunda eşsiz incelik ve güzellikte tezhip örnekleriyle bezenmiştir. Bu araştırma, tarama modelinde bir betimleme çalışmasıdır. Araştırmada, Bavyera Devlet Kütüphanesi'nde Al-Qur'ân- BSB Cod.arab.1 envanter numarasıyla açık erişimde yer alan Mushaf-ı Şerif'in müzehhep sayfalarının incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda tezhipli alanların teknik, motif, renk ve kompozisyon özellikleri incelenerek bugünkü durumu belgelenmeye çalışılmış, desenlerin bire bir çizimleri yapılmıştır. Mushaf'ın cild özellikleri belirlenmiş ancak desen net biçimde seçilemediğinden çizimleri yapılamamıştır. Sonuç olarak, Mushaf'ın zahriye, serlevha, sûrebaşları, hatime sayfası, gülleri ve durakları müzehhep olup dönem bezeme üslûbunu yansıtmaktadır. Mushaf'ın içinde yer alan bezemeler geometrik bezeme ve rumi üslûptadır. Bezemelerde altın hâkim olup kırmızı, beyaz, siyah, sülyen, yeşil, lacivert, açık mavi, turuncu gibi renkler kullanılmıştır. Sûrebaşı bezemelerinde uygulanan zeminleri kâğıt renginde bırakılmış münhâni üslûplu boyama tarzı ile 14. yüzyıl Memlük sanatçısı Sandal ismiyle anılan Ebu Bekir'e atfedilen "Sandal" üslûbuyla benzerlikler gösterdiği tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Mushaf-ı Şerif, Mushaf Tezyinatı, Tezhip Sanatı.

Abstract

The art of illumination, which is an important branch of Islamic arts dating back to Central Asia and an integral part of the art of calligraphy, is the decoration of manuscript books, edicts, hüsn-i hat plates, etc. with stylized or semi-stylized motifs using gold and paints of various colors. Among the manuscripts, the most dense and finest pages with illumination are the Mushaf-i Sharifs. The zahriye, serlevha, sûrah heads, hatime page, roses and stops of the Mushaf-i Sharifs were decorated with illumination examples of unique delicacy and beauty in line with the decoration style of the period. This research is a descriptive study in survey model. The aim of this study was to examine the illuminated pages of the Mushaf-i Sharif in the Bavarian State Library under the inventory number Al-Qur'ân- BSB Cod.arab.1. For this purpose, the technical, motif, color and composition characteristics of the illuminated areas were examined to document their current state, and one-to-one drawings of the patterns were made. The binding characteristics of the Mushaf were determined, but drawings could not be made because the pattern could not be clearly distinguished. As a result, the Mushaf's zahriye, serlevha, and hatime pages, as well as the sûrah heads, roses, and stops, are decorated and reflect the decoration style of the period. Geometric ornamentation and rumi style are applied in the ornaments inside the Mushaf. Gold is predominant in the ornaments, and colors such as red, white, black, sulyen, green, dark blue, light blue, and orange are also used. It has been determined that the munhani style painting style applied in the sûrah head decorations, whose grounds are left in paper color, is similar to the "Sandal" style attributed to the 14th century Mamluk artist Abu Bakr, who is known as Sandal.

Keywords: Mushaf-i Sharif, Mushaf Decoration, Illumination.

1. GİRİŞ

Ana malzemesi altın olan ve yapımında farklı renkte boyaların da kullanıldığı tezhip sanatı, kaynağını Orta Asya'dan almakla birlikte özellikle Müslümanların kutsal kitaplarını en güzel şekilde bezeme istekleri doğrultusunda, İslâm dünyası içinde yayılmış ve sevilerek uygulanan bir sanat dalı olmuştur (Çetintaş ve Karaöz, 2008, s. 71). Böylelikle tezhip sanatı İslâm coğrafyasında yer alan farklı sanatkârlar ve onların ekolleri tarafından çeşitlilik kazanarak gelişme göstermiştir (Güney, 2013, s.133).

İlk olarak Kuran'ın VIII. yüzyılın başlarında ciltli kitap haliyle karşımıza çıkmasından kısa bir zaman sonra bünyesine süsleme yani tezyinat dahil edilmiştir. Kur'an'daki ilk bezeme zahriye sayfalarında görülmüş olup daha sonraları serlevha, sûrebaşları, hatime sayfası, güller ve duraklar dönem bezeme üslûbu doğrultusunda tezyin edilmiştir. 1001'de Bağdat'ta Hattat İbnü'l Bevvab olarak da tanınan Ali b. Hilal el-Bağdadi tarafından istinsah edilmiş bir el yazması Mushaf'ı Şerif, akışkan nesih el yazısı ve hiçbir şekilde kısıtlanmamış tezhibi ile İslâm medeniyetinin kitap sanatında bir dönüm noktası olarak kabul edilmiştir. İbnü'l Bevvab'ın geometrik, geçme ve rumi üslûpta hazırladığı bu tezhip uygulaması görünüş olarak XI. yüzyıl nüshalarına da ilham kaynağı olmuştur (Tanındı, 2016, s. 77-101). Bunun gibi Emeviler, Abbasiler, Memlukler, İlhanlılar, Timurlular, Türkmenler, Safeviler ve elbette uzun müddet İslâm sancaktarlığını yapmış Selçuklu ve

Osmanlı İmparatorluğu döneminden günümüze intikal etmiş eserler hem yapıldıkları dönemde birbirlerini etkilemişler hem de bizlere devirlerinin tezvinat özellikleri hakkında bilgi veren kültürel miras olmuşlardır (Detseli, 2019: 438). Ayrıca oluşan üsluplar sadece yazma eserlerde değil dönemin farklı sanat alanlarına da yansımış ve sanatkâr göçleriyle Batı Türkistan'dan ve Gazne'den, İsfahan'a, Bağdat'a Kuzey Mezopotamya'ya, Anadolu'ya yayılmıştır (Tanındı, 2015, s. 245). Bütün bunlar İslâm dünyası olarak ele alınan bu geniş coğrafyada bir İslâm sanat birliğinin var olduğunu göstermektedir. Ancak İslâm dünyasının farklı coğrafyalarında tezhip sanatında yapılan bezemelerin motifleri birbirine paralel bir şekilde gitse de her toplumun kendi zevk ve ruhunu yansıttığı bir üslup görülmektedir. Bu durum İslâm dünyasına son derece zengin çeşitlilikte ve güzellikte sanat eserleri kazandırmıştır.

Tezhip sanatı Mushaf-ı Şerif'leri ve birbirinden değerli el yazma kitapları, levhaları bezerken rastgele tasarlanıp uygulanmamıştır. Her bir tezhip uygulaması tahayyül, tasarım, matematik, ölçüm, altın oran, geometrik sistemler, desenler, çizgiler ve renk çeşitleri ile oluşan biçimler üzerine adım adım inşa edilmiştir (Kafalier Dönmez, 2020, s. 62). Aynı zamanda altının, lacivertin, kırmızının ve diğer birçok rengin birbirleri ile olan uyumu gökyüzünü, güneşi, evreni ve devinimi anlatan ikonografik yorumları, tezhip sanatının yüzyıllardan günümüze gelen ana yapısını oluşturmuştur (Üçer, 2016, s. 325).

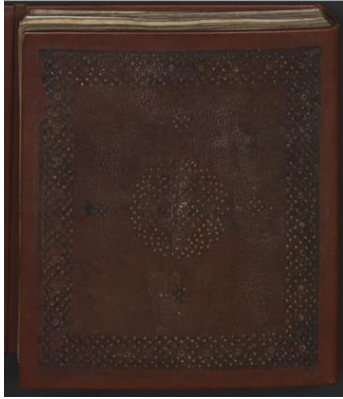
Araştırmada Bavyera Devlet Kütüphanesi'nde açık erişimde yer alan Al-Qur'ân- BSB Cod.arab.1 envanter numaralı Mushaf-ı Şerif'in tezhipli sayfalarının incelenmesi amaçlanmıştır. Bu doğrultuda tezhipli sayfaların teknik, motif, renk ve kompozisyon özellikleri belirlenmeye çalışılmış, müzehhep varakların birebir çizimleri yapılmıştır. Bulgular dönemin tezhip özellikleri doğrultusunda değerlendirilmiştir. İncelemeler eserin dijital görselleri üzerinden yapılmıştır. Esere ilişkin detaylı bilgiler Bavyera Devlet Kütüphanesi'nde görevli kişilerle yapılan görüşmelerden elde edilmiştir.

2. BULGULAR VE YORUMLAR

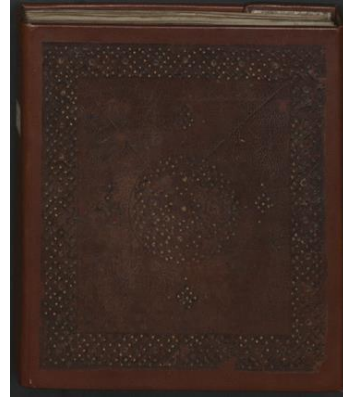
Bavyera Devlet Kütüphanesi'nde Al-Qur'ân- BSB Cod.arab.1 envanter numarası ile açık erişimde yer alan Mushaf-ı Şerif 22x20 cm ölçülerinde olup XIII. yüzyıla tarihlenmektedir. Mushaf, nohudi renk aharlı kâğıt üzerine yirmi beş satır halinde kahverengi, siyah (is), kırmızı, lacivert ve zer mürekkeple Endülüs hattı ve kûfi hat üzeredir. Mushaf'ın varak numaralandırmaları yapılırken kütüphane tarafından verilen numaralandırma esas alınmıştır. Mushaf-ı Şerif'in ketebe sayfasında yer alan bilgide 624

yılıının Muharrem ayında İsbiliyye’de tamamlandığı yazmaktadır. Mushaf’ın tezhiplerinde kullanılan altında ve renklerde yer yer dökülme, dağılma, kâğıt yüzeyinde lekelenme ve yıpranma mevcuttur.

Mushaf’ın cildiyle ilgili Bavyera Devlet Kütüphanesi Koruma ve Restorasyon Enstitüsü Malzeme Bilimi ve Sanat Teknolojisi Bölümü görevlisi Dr. Thorsten Allscher’den alınan bilgilere göre; Cod.arab.1 envanter numaralı Mushaf-ı Şerif’in 1970 yılında kitap bloğu yeniden ciltlenmiş, sırt dahil cilt ve başlıklar yenilenerek restore edilmiştir. Ciltlerin eski kapakları (deri) yeni cilde aktarılmıştır. Bu bilgiler doğrultusunda Mushaf’ın orijinal cilt kapağının korunmuş olduğu anlaşılmaktadır. Mushaf’ın eski cilt kapaklarının yeni cilt kapağına aktarılması sebebiyle ciltte renk farklılıkları görülmektedir. Orijinal cildin rengi kahverengi iken yeni cildin rengi kırmızı kahve rengindedir (Şekil 1-2).

Şekil 1. Bavyera Devlet Kütüphanesi al-Qur’ân-BSB Cod.arab.1 nolu Mushaf’ın cild üst kabı

Şekil 2. Bavyera Devlet Kütüphanesi al-Qur’ân-BSB Cod.arab.1 nolu Mushaf’ın cild alt kabı

2.1. Cilt Bezemesi

Cildin alt kap, üst kap, sertab ve miklebi mevcuttur. Cildin alt kap ve üst kap bezemesi ¼ simetri planlı olup merkezde daire formu madalyon yer almaktadır. Yıpranmadan dolayı bezeme net biçimde seçilememiştir. Madalyonun içerisi içten dışa doğru incelendiğinde; ortada kare biçiminde, içerisinde küçük daireler ve altın noktalar işlenmiş zencerek geçme bulunmaktadır. Altının yer yer döküldüğü görülmüştür. Madalyon, içerisinde altın noktaların yer aldığı zencerek geçme ile tamamlanmıştır. Dört köşede bulunan iki altın nokta arasındaki salbekler kare biçiminde olup içerisinde altın noktalar işlenmiş zencerek geçme bulunmaktadır (Şekil 3). Cild madalyondaki bezemeye benzer altın noktalar işlenmiş zencerek bordür ile

tamamlanmıştır (Şekil 4).

Şekil 3. Al-Qur'ân-BSB Cod.arab.1 nolu Mushaf'ın alt kap madalyon ve salbek detay görünümü.

Şekil 4. Al-Qur'ân-BSB Cod.arab.1 nolu Mushaf'ın alt kap bordür detay görünümü.

Cildin miklebi, alt kapta yer alan bezemeye benzer biçimde tezyin edilmiştir. Miklep kısmında salbeklerde yer alan altın noktalar işlenmiş kare zencerek geçme uygulanmıştır. Miklep, alt kapta yer alan altın noktalar işlenmiş zencerek bordür ile nihayetlenmiştir (Şekil 5). Cildin yan kâğıtlarında ebrulu kâğıtlar kullanılmış olup üzerinde Bavyera Devlet Kütüphanesine bilgilendirme etiketi yer almaktadır (Şekil 6).

Şekil 5. Cildin miklebinde yer alan bezeme.

Şekil 6. Yan kâğıtta yer alan Bavyera Devlet Kütüphanesi'ne ilişkin bilgilendirme etiketi.

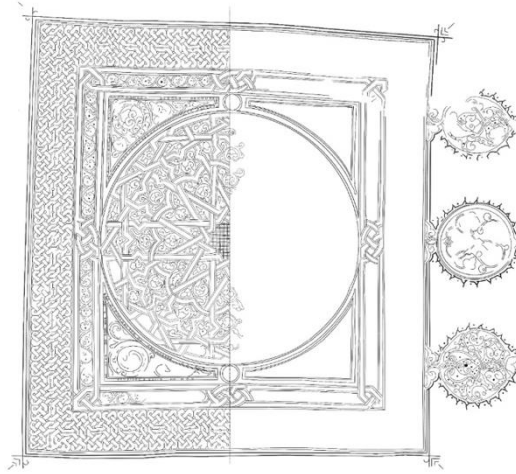
2.2. Zahriye Tezhibi

Eserin 1b varağında yer alan zahriye tezhibi $\frac{1}{4}$ simetrik planda ortada daire ve köşebentlerle kare biçiminde düzenlenmiştir. Kâğıt yüzeyinde

lekelenme, yırtılma ve kopmalar mevcuttur. Bezemede kullanılan renklerde ve altında dökülmeler görülmüştür. Mushaf'ın 2a varagında da benzer zahriye tezhibi yer almaktadır ancak daire içerisindeki paftaların renklendirilmesi ve iç pervazın bir kısmında uygulanan bezemede farklılık bulunmaktadır.

Şekil 7. Mushaf'ın 1b varagında yer alan zahriye tezhibi.

Çizim 1. Mushaf'ın 1b varagında yer alan zahriye tezhibi desen çizimi.

Zahriye tezhibi içten dışa doğru incelendiğinde; ortada cedvellerle ve ince bordürle birleşen bir daire yer almaktadır. Daire, on iki kollu yıldız ve onun içlerinden geçen dilimli formula tamamen doldurulmuştur. Dairenin ortasına, altın kenarları siyahla tahrirli ipliklerle kafes görüntüsü verilmiştir.

Kafesin zeminleri, bir kısmı dökülmekle birlikte lacivert ve kırmızı ile renklendirilmiştir. Yıldız formunun kolları arasında oluşan paftaların zeminleri yer yer kırmızı ve lacivert ile renklendirilmiş, içlerinde siyahla tahrirli altınla tek motif yahut geniş paftalarda helezon biçiminde rumi üslûpta bezenmiştir. Lacivert zeminli paftalarda zeminin ilk önce altınla doldurulup daha sonra lacivert ile renklendirildiği dökülmelerden anlaşılmaktadır. Dökülme sebebiyle lacivert zeminin yer yer yeşil rengi anımsattığı görülmektedir. Paftalarda zemin üzerinde aralıklı olarak beyaz ile üç nokta işlenmiştir. Merkeze yerleştirilen bu daire yanlardan ve ortalarından iç pervaza dayalıdır.

Köşebentlerde kırmızı zemin üzerinde, siyahla tahrirli, altınla renklendirilmiş helezon biçiminde rumilerden oluşan desen uygulanmıştır. Köşebentler benzer biçimde tezyin edilmiş olup zeminin önce sıvama altınla doldurulduğu daha sonra kırmızı rengin uygulandığı dökülmelerden anlaşılmaktadır.

Köşebentler siyahla tahrirli altın iplik, siyah üzerine beyaz nokta ile ince arasu ve üzeri iğne perdahlı altın cedvel ile çevrelenmiştir. Perdahlı altın cedvel, köşebentler ile birlikte ortada yer alan dairenin tamamını çevrelemektedir. Dairenin alt ve üst kısmında, köşebentlerin arasında yer alan küçük dairenin içerisi sıvama turuncu ile renklendirilmiştir. Dairenin üzerinde bezeme olup olmadığı dökülme sebebiyle seçilememektedir. Daire siyahla tahrirli altın cedvelle çevrelenmiştir.

İç pervaz $\frac{1}{4}$ simetrik planda düzenlenmiştir. Siyahla tahrirli iki sıra altın iplik arasındaki iç pervazın zemini sıvama altınla renklendirilmiş üzerine siyahla tahrirli sürgit tarzında rumi desen uygulanmıştır. İç pervazın orta ve köşelerinde geçme yapılmıştır.

Dış pervazda altın zemin üzerine siyahla geniş zencerek geçme uygulanmıştır. Dış pervaz siyahla tahrirli altın iplik, kırmızı ve siyah kuzu, dört köşede lacivert sade tığlar ile nihayetlendirilmiştir.

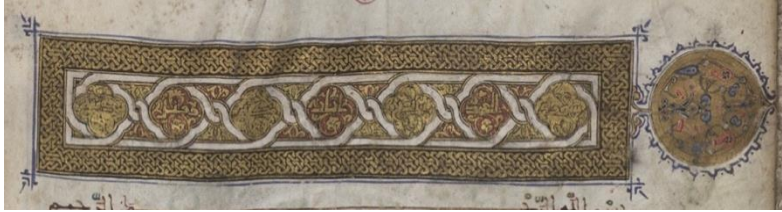
Güller dönem bezeme üslûbu doğrultusunda altın cedvele yahut ipliğe bitişik biçimde yatay olarak düzenlenmiştir. Mushaf'ın zahriye tezhibinin sağında üç adet gül bulunmaktadır. Güllerden ikisi benzer biçimde tezyin edilmiş olup ortada yer alan gül farklı biçimde bezelidir. Birinci ve üçüncü güller damla formunda, $\frac{1}{2}$ simetrik planda rumi üslûpta bezenmiştir. Siyahla tahrirli altın rumiler kırmızı ile detaylandırılmıştır. Bu güllerin zemini kâğıt renginde bırakılmış, zeminde yer yer lacivert noktalar uygulanmıştır.

Güllerin deseninde zeminin boyanmayışı sandal üslûbundaki eserleri anımsatmaktadır. Sandal üslûbu; “1300’lü yılların ilk dönemlerinde yapılan Memlük eserlerinde baş tasarımcı olarak Sandal lakabıyla tanınan Ebu Bekir’e atfedilen geometrik düzenin hâkim olduğu kompozisyonlarda çok kollu yıldızların, çokgenlerin, geçmelerin, cedvellerin ön planda olduğu rumi motiflerin tombul ve irice kullanıldığı üslûptur (Akt. Temurçin, 2016, s. 40; Demircan Aksoy, 2014, s. 269). Ayrıca zemini tamamen boyama gibi bir kaygıya sahip değildir, bu yüzden de motifler arasında kâğıt rengi görülmektedir (Akt. Güney, 2013, s. 134).

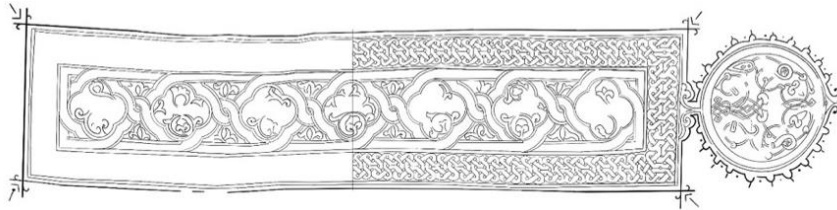
Ortada yer alan damla formundaki gülün içerisi $\frac{1}{2}$ simetrik planda tezyin edilmiştir. Siyahla tahrirli beyaz iplik, saadet düğümü ve rumilerden oluşan desen yer almaktadır ancak dökülme sebebiyle desen net biçimde seçilememiştir. Zemin sıvama altınla renklendirilmiş olup motiflerin mavi ve kırmızı ile renklendirildiği tahmin edilmektedir. Saadet düğümlerinin arasındaki boşluklar siyahla renklendirilmiştir. Gül siyahla tahrirli altın cedvel ve lacivert kuzu ile çevrelenmiştir. Güllerin tamamı lacivert sade tığlar ile tamamlanmıştır (Şekil 7, Çizim 1).

2.3. Sûrebaşları

Mushaf’ın sûrebaşları tezhiplerini iki grupta değerlendirmek mümkündür. Birinci grup sûrebaşları dikdörtgen formda düzenlenmiş olup altın iplikler ile kitabe açılmış, altın zeminli zencerek geçme yahut sade bezemeler ile çevrelenmiştir. Güller dönem özellikleri doğrultusunda yatay ve altın ipliğe dayalı biçimde daire ya da damla formunda düzenlenmiştir.

Şekil 8. Mushaf’ın 2b varagındaki sûrebaşı tezhibi.

Çizim 2. Mushaf’ın 2b varagındaki sûrebaşı desen çizimi.

Eserin 2b varağında yer alan sûrebaşı tezhibi dikdörtgen formda, sağ taraftan gül ile tezyin edilmiştir. Yatay dikdörtgen form içerisine yerleştirilen geometrik bezeme ile yedi paftaya bölünmüştür. Pafta zeminleri münavebeli biçimde altın ve kırmızı ile renklendirilmiş, yazılar zer mürekkeple yazılıp siyahla tahrirlenmiştir.

Yazı arasındaki boşluklarda kıvrım dallarla sade rumi desen işlenmiştir. Rumiler altın olup siyahla tahrirlenmiştir. Kırmızı zeminli paftalarda desen arasındaki boşluklarda yer yer beyaz noktalar uygulanmıştır.

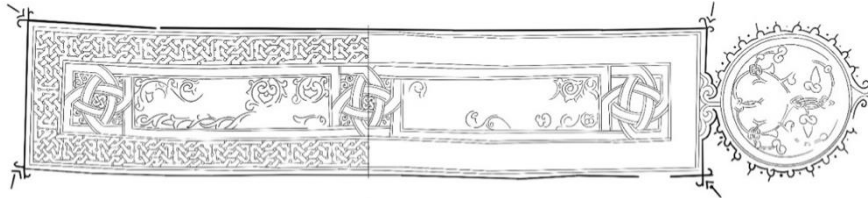
Paftalar arasındaki boşlukların zemini benzer biçimde münavebeli olarak altın ve kırmızı ile renklendirilip içerisine siyahla tahrirli, altınla sade rumi desen işlenmiştir. Sûrebaşı siyahla tahrirli altın iplik, altın zeminli kalın zencerek geçme, altın iplik, lacivert kuzu ve dört köşesinde yer alan sade tığlar ile tamamlanmıştır.

Altın ipliğe dayalı sağ yandan çıkan damla formlu gül $\frac{1}{2}$ simetrik planda düzenlenmiş olup renklerde dökülmeler mevcuttur. Damla formundaki gül zahriye tezhibinde ortada yer alan güle benzer biçimde tezyin edilmiştir.

Motifler beyaz, mavi ve kırmızı ile münhani tarzında kademeli biçimde boyanmıştır. Gül, altın iplik ve üzerinde sade tığların yer aldığı lacivert kuzu ile çevrenmiştir (Şekil 8, Çizim 2).

Şekil 9. Mushaf'ın 2b varağında yer alan sûrebaşı tezhibi.

Çizim 3. Mushaf'ın 2b varağında yer alan sûrebaşı tezhibi desen çizimi.

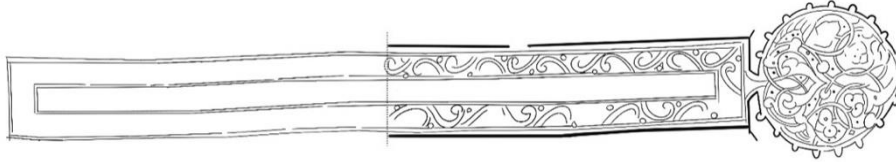
Mushaf'ın 2b varağında yer alan sûrebaşı tezhibi dikdörtgen formda, sağ taraftan gül ile tezyin edilmiştir. Altın iplik ile çevrili iki kitabe alanının yanlarında, kare biçiminde geçmelerle oluşturulmuş paftalar yer almaktadır.

Kitabe alanının içerisinde siyah tahrirli zer mürekkeple yazılmış metnin dışında rumi üslûpta bezeme uygulanmıştır. Rumiler altınla, zemin ise yeşille renklendirilmiştir.

Zeminde kullanılan yeşil renkte yoğun biçimde dökülme mevcuttur. Her iki kitabede de farklı desen uygulanmış olup solda yer alan kitabede sürgit ve iki iplik tarzında, sağda yer alan kitabede ise kıvrım dallarla oluşturulan rumi desen yer almaktadır. Sûrebaşı siyahla tahrirli altın iplikle çevrili zencerek geçme, lacivert kuzu ve dört köşede yer alan sade tığlar ile tamamlanmıştır. Sûrebaşına bitişik biçimde yer alan gül varakta yer alan diğer gül ile benzerdir (Şekil 9, Çizim 3).

Şekil 10. Mushaf'ın 32b varağında yer alan sûrebaşı tezhibi.

Çizim 4. Mushaf'ın 32b varağında yer alan sûrebaşı tezhibi desen çizimi

Eserin 32b varağında yer alan sûrebaşı tezhibi dikdörtgen formda, sağ taraftan gül ile tezyin edilmiştir. Altın iplik ile çevrili kitabe alanında kırmızı zemin üzerine siyahla tahrirli zer mürekkeple yazılmış metin yer almaktadır.

Kitabenin dışında altın zemin üzerinde siyahla tahrirli altın kıvrım dallar işlenmiş olup kıvrım dallar sürgit tarzını anımsatacak biçimde düzenlenmiştir. Dalların alt ve üstlerinde oluşan boşluklarda lacivert noktalar işlenmiştir. Sûrebaşı siyahla tahrirli altın iplik ve lacivert kuzu ile tamamlanmıştır.

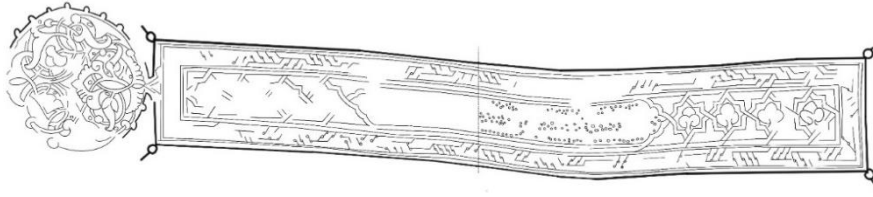
Sûrebaşına bitişik biçimde düzenlenen damla formundaki gül ½ simetrik planda rumi üslûpta bezenmiştir. Altınla renklendirilip siyahla tahrirlenen rumi motifleri kırmızı ile detaylandırılmış, motifler arasındaki boşluklar lacivert ile renklendirilmiştir.

Desende zemin kâğıt rengiyle aynı bırakılmış olup sandal üslûbu eserleri anımsatmaktadır. Zeminde yer yer lacivert ve kırmızı noktalar işlenmiştir. Gül, üzerinde sade tığların yer aldığı lacivert kuzu ile

çevrelenmiştir (Şekil 10, Çizim 4).

Şekil 11. Mushaf'ın 63a varagında yer alan sûrebaşı tezhibi.

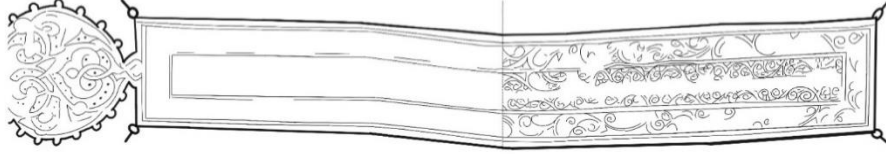

Çizim 5. Mushaf'ın 63a varagında yer alan sûrebaşı tezhibi desen çizimi.

Mushaf'ın 63a varagında yer alan sûrebaşı tezhibi dikdörtgen formda, sol taraftan gül ile tezyin edilmiştir. Beyaz dendanlı iplikte açılan kitabe alanının zemini sıvama kırmızı olup metin siyahla tahrirli beyaz (üstübeç) mürekkeple yazılıdır. Metin arasında oluşan boşluklar beyaz noktalarla doldurulmuştur. Kitabenin her iki yanında dört adet beyaz iplikte oluşturulmuş sekiz kollu yıldız bulunmaktadır. Birbirine bitişik biçimde düzenlenen yıldızların zemini kırmızı ile renklendirilmiş, içerisine altınla renklendirilip siyahla tahrirlenmiş tepelik motifleri işlenmiştir. Yıldızların dışında zemin sıvama altınla doldurulmuştur. Sûrebaşı tezhibi siyah ile tahrirli beyaz ve altın iplik, altın zeminli zencerek geçme ve lacivert kuzu ile tamamlanmıştır. Zencerek geçmenin üzeri kırmızı noktalarla detaylandırılmıştır. Sûrebaşına soldan bitişik biçimde düzenlenen gül damla formunda, ½ simetrik planda rumi üslûpta bezelidir. Motifler altınla renklendirilip kırmızı ile detaylandırılmış, zemin kâğıt rengiyle aynı bırakılmıştır (Şekil 11, Çizim 5).

Şekil 12. Mushaf'ın 94a varagında yer alan sûrebaşı tezhibi.

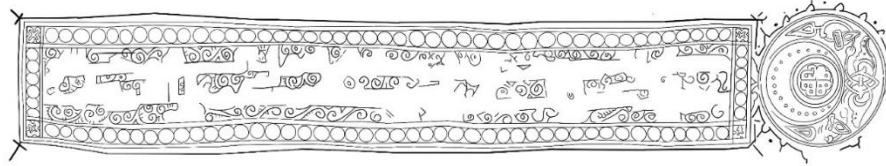

Çizim 6. Mushaf'ın 94a varlığında yer alan sûrebaşı tezhibi desen çizimi.

Eserin 94a varlığında yer alan sûrebaşı tezhibi dikdörtgen formda, sol taraftan gül ile tezyin edilmiştir. Altın iplikle açılan kitabe alanında metin zer mürekkeple yazılıp siyahla tahrirlenmiş, kırmızı ile detaylandırılmıştır. Metnin dışında kalan alanda kâğıt zemini üzerine siyahla girift biçimde kıvrım dallar işlenmiştir. Sûrebaşı altın zemin üzerine sürgit tarzında dallardan oluşan özensiz arasu, siyahla tahrirli altın iplik ve lacivert kuzu ile tamamlanmıştır. Sûrebaşına soldan bitişik biçimde yer alan gül diğer varaklara benzer rumi üslûpta bezelidir (Şekil 12, Çizim 6).

Şekil 13. Mushaf'ın 129b varlığında yer alan sûrebaşı tezhibi.

Çizim 7. Mushaf'ın 129b varlığında yer alan sûrebaşı tezhibi desen çizimi.

Mushaf'ın 129b varlığında yer alan sûrebaşı tezhibi dikdörtgen formda, sağ taraftan gül ile tezyin edilmiştir. Altın zemin üzerine siyah (is) mürekkebiyle yazılan metin beynessütur ile çevrilidir. Metnin dışında siyahla yer yer "S" hatlı yer yer ise kıvrım dallarla girift desen uygulanmıştır. Altında dökülmeler mevcuttur. Sûrebaşı altın iplik, siyahla tahrirli altın küçük dairelerden oluşan arasu ve lacivert kuzu ile tamamlanmıştır. Sûrebaşına bitişik biçimde düzenlenen damla formundaki gül ½ simetrik planda düzenlenmiştir. Gül çintemani motifini anımsatacak biçimde içerisinde zencerek geçme ve dışında kırmızıyla münhani tarzında renklendirilmiştir. Dışında yer alan hilal formu da ½ simetrik rumi üslûpta bezelidir. Motifler kademeli biçimde mavi ve kırmızı ile renklendirilmiş olup kullanılan

renklerde dökülmeler mevcuttur (Şekil 13, Çizim 7).

Mushaf'ta yer alan diğer sûrebaşları dikdörtgen formda düzenlenmemiştir. Bu grup surebaşlarında metinler zer mürekkeple yazılarak siyahla tahrirlenmiş, kırmızı ile detaylandırılmıştır. Güller metnin sonuna bitişik biçimde damla formunda düzenlenmiştir. Bu tip sûrebaşlarında yer alan güllerin bezemesi oldukça zengin bir çeşitlilik gösterir ve birbirinden farklıdır. Bu tarz güller $\frac{1}{2}$ simetrik planda rumi üslûpta bezenmiş olup zemin kâğıt rengiyle bırakılmıştır.

Desen arasındaki boşluklarda kâğıt zemini üzerine kırmızı ya da lacivert ile yer yer tek nokta ya da üç noktalar uygulanmıştır. Rumiler altınla renklendirilip kırmızı ile detaylandırılmıştır. Kapalı formların ve saadet düğümlerinin içerisi kırmızı yahut lacivert ile sıvama doldurulmuştur. Bezemede zeminin kâğıt rengiyle boş bırakılması sandal üslûbunu anımsatmaktadır. İkinci grupta yer alan sûrebaşlarındaki güllerde rumi üslûbun yanı sıra farklı bezemeler de uygulanmıştır. Bu gruptaki güller damla formunda olup altın zemin üzerine $\frac{1}{2}$ simetri planında düzenlenmiştir.

Motifler altının yanı sıra kırmızı ve mavi ile yer yer kademeli olarak renklendirilmiştir. Mushaf'ta çintemani tarzında iki gül, zahriye tezhibinde olduğu gibi altın ipliklerle kafes görüntüsü verilmiş bir adet gül örneği de mevcuttur. Çintemani tarzında düzenlenen gül altın, gül kurusu, açık mavi, beyaz ve siyah ile renklendirilmiş; kafes görüntüsü ile oluşturulan gül ise altın, lacivert, kırmızı ve siyah ile renklendirilmiştir (Şekil 14-15, Çizim 8).

Şekil 14. Mushaf'ın 130b varagında yer alan sûrebaşı ve gül çeşitleri.

Çizim 8. Mushaf'ın 130b varagında yer alan güllerin desen çizimi.

Şekil 15. Mushaf'ın sûrebaşlarında yer alan gül örnekleri (v.116a, v.104a, v.106b, v.108a, v.114a, v.107b, v.108a, v.114b, v.115b, v.120a, v.120b, v.124a, v.126a, v.126a, v.127a, v.127b, v.128a, v.127b, v.129b, v.129b).

2.4. Güller

Mushaf'ta yer alan güller daire formu, geometrik ve dendanlı üçgen formu olmak üzere üç tipte yer almaktadır. Güllerin büyük bir çoğunluğunda yıpranma ve boyaların dökülmesi sebebiyle desen net biçimde seçilememiştir. Mushaf'ta bulunan güller ağırlıklı olarak daire formu olup içleri farklı biçimde tezyin edilmiştir. Bu tip güllerde daire içerisinde yer alan yazı alanında zeminler yer yer yeşil ve kırmızı ile renklendirilmiş, zer mürekkeple yazılıp siyahla tahrirlenmiştir. Dışında boşluklar kâğıt renginde bırakılarak siyahla tahrirli rumiler işlenmiştir. Güller altın iplik ve aralıkla çekilmiş siyah kuzu ile tamamlanmıştır (Şekil 16, Çizim 9).

Mushaf'ın 4b nolu varağında yer alan daire formu güller iç içe geçen iki daireden oluşmuştur. İlk dairenin zemini sıvama altın olup üzerine siyah (is) mürekkebiyle yazı yazılmıştır. İkinci dairenin zemini ise sıvama altınla renklendirilmiş, kenarları siyahla tahrirli altın ipliklerle sekiz paftaya bölünmüş, siyah kuzu ile tamamlanmıştır (Şekil 16, Çizim 9).

Mushaf'ın 15a ve 17a nolu varaklarında yer alan güller iç içe geçen üç daireden oluşmaktadır. Güllerin ilk dairelerinde kırmızı zemin üzerine siyahla tahrirli zer mürekkeple yazı yazılmış, dışında altın rumiler işlenmiştir. İkinci dairenin zemini ise sıvama altınla renklendirilmiş, kenarları siyahla tahrirli altın ipliklerle sekiz paftaya bölünmüştür.

Sırasıyla altın iplik, altın zeminli zencerek geçme ve üzeri kırmızı ve yeşil nokta yer alan siyah kuzu ile tamamlanmıştır. Zencerek geçme kırmızı ile detaylandırılmıştır. 17a nolu varakta yer alan gülde ise zencerek geçme ve paftalara ayrılan alanlar değişiklik göstermiştir (Şekil 16, Çizim 9).

42b nolu varakta yer alan gülde ortada yer alan dairede kırmızı zemin üzerine zer mürekkeple yazı yazılmış siyahla tahrirlenmiştir. Siyahla tahrirli altın iplik ve altın cedvelin dışında kalan daire, altın ipliklerle sekiz paftaya ayrılmıştır.

Pafta zeminleri münavebeli biçimde lacivert ve kırmızı ile renklendirilmiş içlerinde altınla tek tepelik işlenmiştir. Gül siyahla tahrirli altın iplik, üzerinde siyahla tahrirli altın küçük dairelerin yer aldığı arasu ve üzerinde lacivert ve kırmızı noktaların bulunduğu siyah kuzu ile tamamlanmıştır (Şekil 16).

Mushaf'ın 76a nolu varağında yer alan gül iç içe geçen iki daireden oluşmuş olup ilk dairede zemini kâğıt renginde bırakılmış kenarları siyahla tahrirli yazı uygulanmış, yazı boşluğu ikiye bölünerek yeşil ve kırmızı ile renklendirilmiştir.

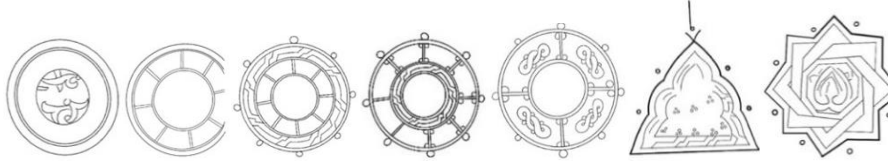
İkinci daire siyahla tahrirli altın ipliklerle dörde bölünmüştür. Dört paftanın zemini sıvama altınla renklendirilip üzeri bordo noktalarla bezeli altın örgü benzeri motif ile işlenmiştir. Gül, üzerinde kırmızı ve yeşil noktalar yer alan siyah kuzu ile tamamlanmıştır (Şekil 16, Çizim 9).

Mushaf'ın 79a nolu varağında yer alan gül dendanlı üçgen formunda düzenlenmiştir. Kâğıt renginde bırakılmış kenarları siyahla tahrirli yazının dışında zemin kırmızı ile renklendirilmiş üzerine beyaz ile üç nokta uygulanmıştır. Gül altın zencerek geçme, lacivert kuzu ve sade tığla tamamlanmıştır. Zencerek geçme kırmızı ile detaylandırılmıştır (Şekil 16, Çizim 9).

Mushaf'ın 84b varağında yer alan gül geometrik formda olup geçmelerle sekiz kollu yıldız biçiminde düzenlenmiştir. Altınla renklendirilen yıldız, siyahla tahrirlenmiş, içerisinde kâğıt zemini üzerine lacivertle renklendirilmiş tepelik motif işlenmiştir. Gül, üzerinde noktaların yer aldığı lacivert kuzu ile tamamlanmıştır (Şekil 16, Çizim 9).

Şekil 16. Mushafta yer alan çeşitli güller (v.3a, v.3b, v.4b, v.4b, v.15a, v.17a, v.42b, v.76a, v.79a, v.84b).

Çizim 9. Mushaf'ta yer alan çeşitli güllerin çizimleri (v.3a, v.4b, v.15a, v.17a, v.76a, v.79a, v.84b).

2.5. Hatime Tezhibi

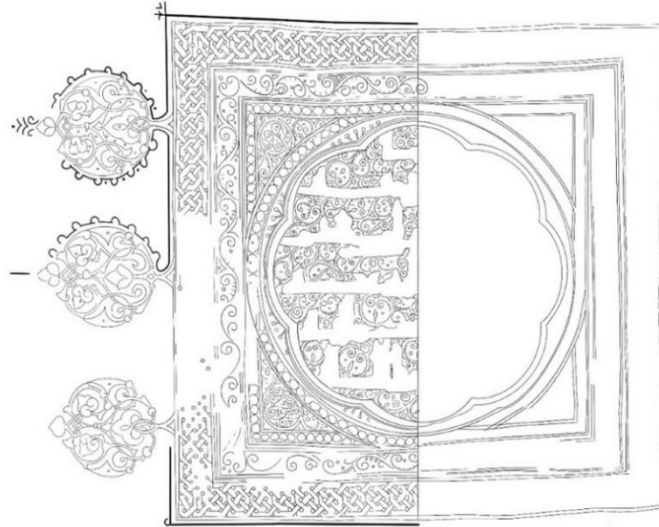
Eserin 130a varağında yer alan hatime tezhibi, $\frac{1}{4}$ simetri planlı olup kare formda solunda üç adet gül ile düzenlenmiştir. Hatime tezhibi içten dış doğru incelendiğinde ortada dendanlı biçimde düzenlenen dairenin içerisi sıvama altınla renklendirilmiş, siyahla tahrirlenmiştir. Siyah (is) mürekkebiyle altı satır halinde kûfî hat üzere yer alan metinde “Tesliman ve kanel ferağ minhü fil aşril evveli min şehril muharremi âmin erbeate ve aşrine ve sitmayete bişibliyye... Sehlullah” (Allah’ın yardımıyla altı yüz yirmi dört yılının Muharrem ayında İsbiliyye’de tamamlandı) yazılıdır. Beynessütur uygulanmış metnin dışında, siyahla rumilerden oluşan girift desen yer almaktadır. Yazı alanında siyah tahririn dışında altın cedvel, içten dendanlı, dıştan ise dairevi biçimde bulunan açık mavi ile renklendirilip beyazla gölgeli arasu ve altın iplik uygulanmıştır.

Köşebentlerde altın zemin üzerine sürgit tarzında siyahla rumilerden oluşan girift desen bulunmaktadır. Köşebentler siyahla tahrirli altın iplik, üzerinde altın küçük dairelerin yer aldığı arasu ve altın iplik ile çevrilidir. Hatime tezhibi sülyen zemin üzerine, sürgit tarzında beyaz dalların yer aldığı arasu, siyahla tahrirli altın iplik, altın zencerek geçme, altın iplik ve lacivert

kuzu ile nihayetlendirilmiştir. Kâğıt zemini üzerinde yıpranma, lekelenme, kullanılan renklerde dökülme mevcuttur. Hatime tezhibinde yer alan üç gül Mushaf'ın diğer alanlarında yer alan zemini kâğıt renginde bırakılmış, $\frac{1}{2}$ simetrlili rumi üslûpta bezeli güllere benzer biçimde tezyin edilmiştir (Şekil 17, Çizim 10).

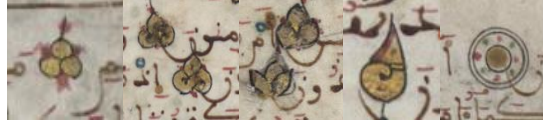
Şekil 17. Mushaf-ı Şerif'in 130a varağında yer alan hatime tezhibi.

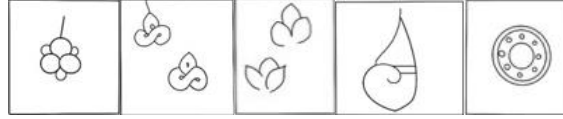
Çizim 10. Mushaf-ı Şerif'in 130a varağında yer alan hatime tezhibi çizimi.

2.6. Duraklar

Mushaf'ın ayet sonlarında beş farklı durak uygulanmıştır. Duraklar altın zeminli olup siyahla tahrirlenmiş, yer yer kırmızı ile renklendirilmiştir. Ayrıca iç içe iki daireden oluşan duraklar da mevcuttur. Bu durağın ilk dairesi altın zeminli olup herhangi bir bezeme uygulanmamıştır. İkinci dairesi ise zemini kâğıt renginde bırakılmış olup sıralı bir şekilde kırmızı ve yeşil renkteki noktalarla bezenmiştir (Şekil 18, Çizim 11).

Şekil 18. Mushaf'ta yer durak örnekleri (v.2b, v.15b, v.86a, v.105b, v.3a).

Çizim 11. Mushaf'ta yer durak örneklerinin çizimleri (v.2b, v.15b, v.86a, v.105b, v.3a).

3. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Bavyera Devlet Kütüphanesinde bulunan Al-Qur'ân-BSB Cod.Arab.1 envanter numaralı Mushaf-ı Şerif'in cilt bezemesi ve tezhiplerinin renk, motif ve kompozisyonlarının incelendiği bu çalışmada, Mushaf-ı Şerif'in 22x20 cm ölçülerinde, XIII. yüzyıla tarihlendiği, ketebe sayfasında yer alan bilgide 624 yılının Muharrem ayında İşbiliyye'de tamamlandığı tespit edilmiştir. Mushaf'ın nohudi renk aharlı kâğıt üzerine yirmi beş satır halinde kahverengi, siyah (is), kırmızı, lacivert ve zer mürekkeple Endülüs hattı ve kûfi hat üzere olduğu belirlenmiştir.

Mushaf'ın cilt bloğunun yeniden ciltlendiği sırt dahil cilt ve başlıkların yenilenerek restore edildiği bilgilerine ulaşılmıştır. Bu bilgiler doğrultusunda, Mushaf'ın orijinal cilt kapağının korunmuş olduğu ancak eski cilt kapaklarının yeni cilt kapağına aktarılması sebebiyle ciltte renk farklılıkları tespit edilmiştir. İncelemede cildin alt kap, üst kap, sertab ve miklebinin olduğu görülmüştür. Cildin alt kap ve üst kap bezemesinde ¼ simetri planlı ve merkezde daire formlu madalyonun yer aldığı tespit edilmiştir. Ancak yıpranmadan dolayı bezeme net biçimde seçilememiştir. Madalyonun içerisi içten dışa doğru incelendiğinde; ortada kare biçiminde, içerisinde küçük daireler ve altın noktalar işlenmiş zencerek geçme olduğu görülmüştür. Madalyonun, içerisinde altın noktaların yer aldığı zencerek

geçme ile tamamlandığı belirlenmiştir. Dört köşede bulunan iki altın nokta arasındaki salbekler kare biçiminde olup içerisinde altın noktalar işlenmiş zencerek geçme ile tamamlandığı tespit edilmiştir. Cildin madalyondaki bezemeye benzer altın noktalar işlenmiş zencerek bordür ile tamamlandığı görülmüştür. Cildin miklebinin ise, alt kapta yer alan bezemeye benzer biçimde tezyin edildiği belirlenmiştir. Cildin bezemelerinde renk olarak altın uygulandığı ve yer yer dökülmelerin mevcut olduğu tespit edilmiştir.

Mushaf'ın zahriye bezemesinin uygulandığı kâğıt yüzeyinde lekelenme, yırtılma ve kopmaların olduğu bezemelerde kullanılan renk ve altında ise dökülmeler olduğu görülmüştür. Mushaf'ın zahriye bezemesinde $\frac{1}{4}$ simetrik planda geometrik bir kompozisyonun hâkim olduğu ve geometrik paftalar içine rumi motiflerin müstakil olarak uygulandığı belirlenmiştir. Zahriye bezemesinde genel olarak kanatlı ve sencide rumi motiflerinin uygulandığı ve motiflerin altınlanarak siyahla tahrirlendiği tespit edilmiştir. Zahriye bezemesinin sağ yanından çıkan güllerin $\frac{1}{2}$ simetri planlı rumi üslûpta bezendiği belirlenmiştir. Güllerden birinin münhani tarzda boyama üslûbu oldukça dikkat çekicidir. Bu üslûbun sadece güllerde uygulandığı görülmüştür. Zahriye bezemesinin genelinde yoğun olarak altının kullanıldığı bunun yanı sıra kırmızı, lacivert, siyah, beyaz ve turuncu gibi renklerin de uygulandığı tespit edilmiştir. Pafta zeminlerinin ilk önce sıvama altınla daha sonra kırmızı ve lacivert ile renklendirildiği boyaların dökülmesinden anlaşılmıştır. Lacivert renk dökülme sebebiyle yeşil renkte görülmektedir.

Mushaf'ın altı sûrebaşı bezemesi yatay dikdörtgen formda düzenlenmişken, sûrebaşlarının ağırlıklı olarak sûre isimlerinin hemen yanından çıkarılan güllerle oluşturulduğu görülmüştür. Yatay dikdörtgen formlu sûrebaşlarında geometrik geçmelerin hâkim olduğu, rumi ve zencerek motiflerden oluştuğu, sûre isimlerinin hemen yanından çıkarılan sûrebaşı güllerinin ise $\frac{1}{2}$ simetrik planda rumi üslûpta tezyin edildiği tespit edilmiştir. Kâğıt zemini ile bırakılan rumi bezemeler sandal üslûbunu anımsatmaktadır. Sûrebaşlarında genel olarak hâkim rengin altın olduğu görülmekle birlikte kırmızı, beyaz, açık ve koyu mavi, siyah, lacivert, yeşil ve gül kuru gibi renklerin de kullanıldığı görülmüştür. Ayrıca Mushaf-ı Şerif'te uygulanan güllerin kompozisyonları benzerlik göstermesine karşın birbirinden farklı olduğu görülmüştür. Mushaf'ın tezhipleri genel olarak değerlendirildiğinde en zengin kompozisyonların sûrebaşlarında bulunan güllerde olduğu dikkat çekmektedir.

Mushaf'ta yer alan güllerin daire, geometrik geçmeli ve dendanlı üçgen formlu olmak üzere üç farklı formda uygulandığı ve içlerinin rumi motif, geometrik motif ve yazı yazılarak farklı biçimde tezyin edildiği tespit

edilmiştir. Güllerin büyük bir çoğunluğunda yıpranma ve boya dökülmeleri görülmüştür. Güllerde genel olarak hâkim rengin altın olduğu bunun yanı sıra kırmızı, yeşil ve siyah gibi renklerinde uygulandığı belirlenmiştir.

Mushaf'ın hatime tezhibinin $\frac{1}{4}$ simetri planlı olduğu ve kare formda solunda üç adet gül ile düzenlendiği tespit edilmiştir. Hatime tezhibi rumi üslûpta ve zencerek geçmeyle bezenmiştir. Kullanılan renklerde diğer müzehhep alanlarda olduğu gibi ağırlıklı olarak altının kullanıldığı, bununla beraber sülyen, açık mavi, beyaz ve siyahın da uygulandığı belirlenmiştir. Mushaf'ın ayet sonlarında beş çeşit durağın yer aldığı, bu durakların ise yine ağırlıklı olarak altınla renklendirilip kırmızı, yeşil ve siyah ile detaylandırıldığı anlaşılmıştır.

Araştırmada sonuç olarak, Mushaf-ı Şerif'te uygulanan tüm bezemeler geometrik ve rumi üslûpta oluşturulmuş olup bitkisel motife rastlanmamıştır. Bezemelerin geneli altın ağırlıklı olup kırmızı, beyaz, siyah, sülyen, yeşil, lacivert, açık mavi, turuncu gibi renkler de kullanılmıştır. Mushaf-ı Şerifin ketebe kaydında yazan tarihle (Hicri 624) bezeme üslûbunun benzer olduğu ve döneminin tezhip özelliklerini yansıttığını söylemek mümkündür.

4. SUMMARY

The art of illumination, which is an important branch of Islamic arts dating back to Central Asia and an integral part of the art of calligraphy, is the decoration of manuscript books, edicts, hüsn-i hat plates, etc. with stylized or semi-stylized motifs using gold and paints of various colors. Among the manuscripts, the most dense and finest pages with musahhep are those sacred to Muslims: Mushaf-i Sharifs, which are sacred for Muslims. The zahriye, serlevha, sûrah heads, hatime page, roses and stops of Mushaf-i Sharifs are decorated with illumination examples of unique delicacy and beauty in line with the decoration style of the period. This research is a descriptive study in the survey model. The aim of the study is to examine the illuminated pages of the Mushaf-i Sharif, which is open access in the Bavarian State Library with the inventory number Al-Qur'ân- BSB Cod.arab.1. For this purpose, the technical, motif, color and composition characteristics of the illuminated areas were examined to document their current state, and one-to-one drawings of the patterns were made. The binding characteristics of the Mushaf were determined, but drawings could not be made because the pattern could not be clearly distinguished.

As a result of all these examinations; in general, it was observed that the binding, zahriye, serlevha, hatime page, sûrah heads, roses and stops of

the Mushaf-i Sharif were illuminated and reflected the decoration style of the period. In addition, it was determined that geometric and rumi style was applied in the zahriye decoration of the Mushaf. It was determined that winged and sencide rumi motifs were generally applied in the zahriye decoration and the motifs were illuminated and engraved in black. Especially the munhani painting style of one of the roses on the right side of the zahriye decoration is quite remarkable. It was determined that gold was used extensively throughout the zahriye decoration, as well as colors such as red, dark blue, black, white and orange.

It was identified that the roses in the Mushaf were applied in three different forms: circle, geometric interlaced and triangular with dendan. It has been also identified that the dominant color of the roses is generally gold, but also red, green and black colors are applied.

While the decoration of the six sûrah heads of the Mushaf is arranged in a horizontal rectangular form, it has been determined that the sûrah heads are predominantly formed with roses extracted right next to the sûrah names. While the horizontal rectangular sûrah heads are decorated with geometric, rumi and interlaced motifs, the sûrah head roses, which are removed right next to the sûrah names, are seen to be decorated in rumi style in ½ symmetrical plan. Especially the grounds of these roses are left in paper color, which is similar to the “Sandal” style attributed to the 14th century Mamluk artist Abu Bakr, known as Sandal. Although the dominant color of the sûrah heads is generally gold, red, white, light and dark blue, black, green and rose-dry colors were also used. When the illuminations of the Mushaf are evaluated in general, it is noteworthy that the richest compositions are in the roses at the sûrah heads.

The calligraphic illumination of the Mushaf is in rumi style and decorated with zencerek interlacing. The colors used are predominantly gold, as in other areas of illumination, but also sable, light blue, white, and black. At the end of the verses of the Mushaf, there are five types of stops, which are colored predominantly in gold and detailed with red, green and black.

In general, all the ornaments applied on the Mushaf-i Sharif were created in geometric and rumi style and no floral motifs were found. The majority of the ornaments are gold-dominated, but colors such as red, white, black, sülyen, green, dark blue, light blue, and orange were also used.

5. KAYNAKLAR

Aksoy, Z. D. (2014). İlhanlı ve Memlük etkileşiminde XIV. yüzyıl Anadolu Türk tezhip sanatı. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(29), 265-280.

- Çetintaş, V. ve Karaöz, B. (2008). Günümüzde Türk tezhip ve minyatür sanatı uygulamalarının farklı kültürlerle karşılaştırılması. F. Akpınarlı, A. Soysaldı, H. S. Ortaç, F. N. Başaran, M. Büyükyazıcı (Ed.) *Gazi Üniversitesi I. Ulusal El Sanatları Sempozyumu kitabı* içinde (ss.71-77). Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Detseli, N. ve Baysal, A. F. (2019). Rodos'ta 1455 tarihli bir Mushafın tezhipleri ve bulut motifi. *Sanat Tarihi Dergisi*, 28(2), 437-453.
- Güney, G. (2013). Memlûk dönemi müzehhibi Ebu Bekir'e atf edilen tezyinat grubuna ilişkin bir değerlendirme. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6 (28), 132-136.
- Kafalier Dönmez, A. (2021). Geometri ve matematik bağlamında tezhip sanatının anlam boyutu. *Lale Kültür Sanat ve Medeniyet Dergisi*, 2(3), 62-71.
- Temurçin, N. G. (2016). Memlûk dönemi tezhip sanatının incelenerek günümüz tezhip sanatında yorumlanması. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar üniversitesi, İstanbul.
- Tanırdı, Z. (2015). Başlangıcından Osmanlı'ya tezhip sanatı, A.R. Özcan (Ed) içinde, *Hat ve tezhip sanatı*, (s. 243-282), Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayını.
- Tanırdı, Z. (2016). *Kur'ani Elyazmalarda tezhip sanatı ve tezyini desenler*, M. Farhad, S. Rettig (Ed.) *Kur'an sanatı, içinde* (ss.99-117). İstanbul: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı.
- Üçer, M. (2016). Türk tezhip sanatında çağdaş yaklaşımlar. O. Kunduracı, A. Aytaç (Ed.) *IV. Uluslararası Türk Sanatları, Tarihi ve Folkloru Kongresi/Sanat etkinlikleri kitabı içinde* (ss. 325-330). Konya.
- Görsel Kaynaklar
<https://www.digitale-sammlungen.de/en/details/bsb00040328> adrese 19.04.2023 tarihinde erişim sağlanmıştır.

Çatışma beyanı: Bu çalışma ile ilgili taraf olabilecek herhangi bir kişi ya da kurum ile finansal ilişkilerimizin bulunmadığını dolayısıyla herhangi bir çıkar çatışmasının olmadığını beyan ederiz.

Destek ve teşekkür: Çalışmada herhangi bir kurum ya da kuruluştan destek alınmamıştır.

Katkı Oranı Beyanı: Dr. Öğr. Üyesi Burcu ER % 40; Doç. Dr. Pınar TOKTAŞ % 40; YL Öğrencisi Serpil MÜFTÜOĞLU % 20.